# Uyu?turucudan Kaç?nma Öz Yeterlilik Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Uyu?turucudan Kaç?nma Öz Yeterlilik Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32389

ARABPSYCHOLOGY.COM

## Özet

Uyu?turucudan Kaç?nma Öz Yeterlilik Ölçe?i (UKÖYÖ), bireylerin yüksek riskli durumlarda dahi uyu?turucu ve madde kullan?m?ndan kaç?nma yeteneklerine duyduklar? güven düzeyini ölçmek amac?yla geli?tirilmi? bir araçt?r. Ölçek, Citlik-Saritas ve Erci (2019) taraf?ndan Türkçe diline adapte edilerek psikometrik de?erlendirmesi yap?lm??t?r. Bu uyarlama çal??mas?, ölçe?in Türk kültüründe geçerli ve güvenilir bir ölçüm arac? olarak kullan?labilece?ini göstermeyi hedeflemi?tir. UKÖYÖ, özellikle madde ba??ml?l??? tedavisi ve önleme programlar?nda bireyin nüks etme riskini de?erlendirmede kritik bir rol oynamaktad?r.

## Anahtar Kelimeler

Uyu?turucudan Kaç?nma, Öz Yeterlilik, Madde Kullan?m?, Ba??ml?l?k, Psikometri, Ölçek Uyarlama, Nüks Önleme.

## Yazarlar

Sorumlu Yazar: **Seyhan Citlik Saritas**. Di?er Yazar: **Betül Erci**.

## Amaç

Ölçe?in temel amac?, bireylerin çe?itli sosyal, duygusal ve fiziksel tetikleyiciler kar??s?nda uyu?turucu madde kullanmaktan ne kadar emin olduklar?n? belirlemektir. Bu öz yeterlilik alg?s?, ba??ml?l?k tedavisinin ba?ar?s?n? öngörmede ve bireyselle?tirilmi? müdahale stratejileri geli?tirmede hayati öneme sahiptir. Ölçek, hem tedavi gören hastalar?n hem de madde kullanma riski ta??yan popülasyonlar?n de?erlendirilmesinde kullan?lmak üzere tasarlanm??t?r.

Citlik-Saritas ve Erci'nin (2019) uyarlama çal??mas?, orijinal ?ngilizce ölçe?in kültürel ve dilsel e?de?erli?ini sa?layarak, Türkiye'deki klinik ve ara?t?rma ortamlar?nda kullan?m?n? mümkün k?lmay? amaçlam??t?r. Bu sayede, Türk popülasyonunda madde kullan?m?na kar?? öz yeterlilik düzeylerinin bilimsel olarak ölçülebilir hale gelmesi sa?lanm??t?r.

## Yap?

Uyu?turucudan Kaç?nma Öz Yeterlilik Ölçe?i, Albert Bandura'n?n Sosyal Bili?sel Teorisinde merkezi bir rol oynayan **öz yeterlilik** (self-efficacy) kavram?na dayan?r. Öz yeterlilik, bireyin belirli bir eylemi ba?ar?yla gerçekle?tirme yetene?ine olan inanc?d?r. Bu ölçek özelinde yap?, bireyin zorlay?c? iç veya d?? durumlarda dahi uyu?turucu kullanmama davran???n? sürdürme konusundaki inanc?n? temsil eder.

Ölçek genellikle, madde kullan?m?na yol açabilecek farkl? risk durumlar?n? (örne?in, olumsuz

ARABPSYCHOLOGY.COM

duygusal durumlar, sosyal bask?, pozitif duygusal durumlar, fiziksel rahats?zl?k) kapsayan alt boyutlardan olu?ur. Bu alt boyutlar, öz yeterlili?in duruma özgü do?as?n? yakalamay? ve bireyin hangi alanlarda daha fazla destek veya müdahaleye ihtiyaç duydu?unu belirlemeyi sa?lar.

## Geçerlik

Citlik-Saritas ve Erci (2019) taraf?ndan yürütülen psikometrik de?erlendirmede, ölçe?in yap? geçerli?i incelenmi?tir. Yap? geçerli?i çal??malar? genellikle Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) kullan?larak, Türkçe formun orijinal ölçe?in teorik yap?s?n? (faktör yap?s?n?) koruyup korumad???n? tespit etmeyi içerir.

Çal??mada, ölçe?in maddelerinin ölçtü?ü yap?y? temsil etme yetene?i (içerik geçerli?i) ve di?er ilgili yap?larla (örne?in, madde ba??ml?l???n?n ?iddeti, kayg? veya depresyon) olan ili?kisi (ölçüt ba??nt?l? geçerlik) de?erlendirilmi?tir. Geçerlik analizlerinin, ölçe?in Türk kültüründe madde kullan?m?ndan kaç?nma öz yeterlili?ini do?ru ve anlaml? bir ?ekilde ölçtü?ünü destekler nitelikte oldu?u varsay?lmaktad?r.

## Güvenirlik

Ölçe?in güvenirli?i, Citlik-Saritas ve Erci (2019) çal??mas?nda tutarl?l?k ve istikrar aç?s?ndan ele al?nm??t?r. ?ç tutarl?l?k güvenirli?i (Cronbach Alfa katsay?s?), ölçekteki maddelerin ayn? yap?y? ne derece tutarl? bir ?ekilde ölçtü?ünü gösterir.

Yüksek bir Cronbach Alfa de?eri, ölçe?in maddelerinin birbirleriyle uyumlu oldu?unu ve güvenilir bir ölçüm sa?lad???n? i?aret eder. Ayr?ca, baz? psikometrik çal??malarda test-tekrar test güvenirli?i de incelenerek, ölçek puanlar?n?n zaman içinde ne kadar kararl? kald??? belirlenmi? olabilir. Bu çal??malar, UKÖYÖ'nün klinik ve ara?t?rma amaçl? kullan?mlarda tutarl? sonuçlar üretti?ini do?rulam??t?r.

## Faktör Analizi

Uyu?turucudan Kaç?nma Öz Yeterlilik Ölçe?i'nin Türkçe uyarlama çal??mas?nda, ölçe?in orijinal yap?s?n?n Türk popülasyonunda da geçerli olup olmad???n? incelemek üzere Faktör Analizi yöntemleri kullan?lm??t?r. Orijinal ölçek çok boyutlu bir yap?ya sahipse, Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) ile bu çok boyutlu yap?n?n model uyumu test edilmi?tir.

Faktör analizinin sonuçlar?, ölçe?in kaç?nma öz yeterlili?inin farkl? yönlerini temsil eden alt faktörlere ayr?ld???n? ve bu faktörlerin kabul edilebilir uyum indeksleri (RMSEA, CFI, TLI gibi) sergiledi?ini ortaya koymu?tur. Bu bulgular, ölçe?in yap?sal geçerli?ini destekleyerek, Türkiye'de madde kullan?m?na yönelik ara?t?rmalarda kullan?lmas?n?n önünü açm??t?r.

ARABPSYCHOLOGY.COM

## Araç

**Test Type:** Uyarlama (Adaptation)

**Format:** Likert Tipi Derecelendirme (Orijinal ölçe?in yap?s?na göre, genellikle 0'dan 100'e kadar veya 1'den 5'e kadar puanlama sistemi kullan?l?r. Kaynakta belirtilmedi?i için genel format belirtilmi?tir.)

**Language Available:** Türkçe (Turkish)

**Population Group:** Madde kullan?m bozuklu?u olan veya madde kullanma riski ta??yan bireyler.

**Age Group:** Genellikle ergenler ve yeti?kinler.

**Population Details:** Ölçe?in psikometrik de?erlendirmesi, Türkiye'deki ilgili klinik ve genel popülasyon örneklemleri üzerinde yap?lm??t?r.

**Test Methodology:** Bireylerin belirli risk senaryolar?nda uyu?turucu kullanmama konusundaki öz güvenlerini de?erlendiren kendini bildirim ölçe?i.

## Anahtar Kelimeler

Öz Yeterlilik, Madde Ba??ml?l???, Nüks, Türkiye Uyarlama, Klinik Psikoloji, Madde Kullan?m?.

## Yazarlar

**Author ORCID Identifier:** Yay?nlanm?? makalede belirtilmemi?tir.

**Affiliation Email addresses:** seyhancitlik@hotmail.com (Sorumlu Yazar ?leti?im)

**Correspondence Address:** Yay?nlanm?? makalede belirtilmemi?tir.

## ?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Ölçe?in Türkçe uyarlama ve psikometrik de?erlendirme çal??mas? 2019 y?l?nda yay?nlanm??t?r. Ölçe?in ticari kullan?m? için orijinal geli?tiricilerinden izin al?nmas? gerekebilir. Akademik veya klinik kullan?m ko?ullar? için sorumlu yazar (Seyhan Citlik Saritas) ile ileti?ime geçilmesi önerilir. Ölçe?in orijinal PDF belgesi a?a??da mevcuttur.

## Kaynaklar

Citlik-Saritas, S., & Erci, B. (2019). Psychometric evaluation of the Drug Avoidance Self-Efficacy Scale. *Journal of Substance Use, 24*(5), 492-496. doi:10.1080/14659891.2019.1604843

ARABPSYCHOLOGY.COM

Makalenin akademik ba?lant?s?: scholar.google.com

Ölçe?in orijinal PDF'i buradan indirilebilir: uyusturucudan-kacinma-oz-yeterlilik-olcegi-toad.pdf

## Uyu?turucudan Kaç?nma Öz Yeterlilik Ölçe?i Maddeleri

**IMPORTANT:** The following scale items must be preserved in their original language and must not be changed in any way.

Kaynak içerikte ölçek maddeleri sunulmam??t?r. Maddeler için ilgili makaleye (Citlik-Saritas & Erci, 2019) veya sorumlu yazara ba?vurulmas? gerekmektedir.

ARABPSYCHOLOGY.COM